

PREŠOVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ
Úrad Prešovského samosprávneho kraja
Námestie mieru č. 2, 080 01 Prešov

19. zasadnutie Zastupiteľstva
Prešovského samosprávneho kraja
dňa 27.04.2020

Číslo poradia:

KLASTER SOCIÁLNEJ EKONOMIKY
PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

Predkladá:

PaedDr. Martina Slivková, PhD., v. r.
vedúca odboru strategického rozvoja
a projektového riadenia

Návrh na uznesenie:

v prílohe

Spracoval:

PaedDr. Marián Cipár, v. r.
odbor strategického rozvoja a projektového riadenia
odd. podpory regionálneho rozvoja a CR

Odsúhlasil:

Ing. Bystrík Mucha, v. r.
riaditeľ Ú PSK

V Prešove 14.04.2020

NÁVRH NA UZNESENIE

Zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja v súlade so zákonom NR SR č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov

berie na vedomie

informáciu o „Klastri sociálnej ekonomiky Prešovského samosprávneho kraja“.

Dôvodová správa

Úvod

Sociálne podnikanie je novou oblasťou podnikateľských aktivít, ktorá je zameraná na riešenie lokálnych alebo regionálnych problémov na trhu práce. Konkrétna realizácia je ovplyvnená miestnymi sociálno-ekonomickými podmienkami a stavom trhu práce. V prípade sociálneho podnikania ide o podnikanie s prioritne sociálnymi cieľmi, kde hospodárske prebytky smerujú prioritne späť do podnikateľskej činnosti, slúžia na rozvoj miestnej komunity a vytvorenie minimálne dočasných pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných, osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia, zdravotne postihnutých, príslušníkov MRK a inak znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie (dlhodobo nezamestnaní, nezamestnaní vo veku nad 50 rokov a pod.)

1. Aktéri sociálneho podnikania

Základným aktérom podpory je v našom prípade sociálneho podnikania je sociálny podnik. Sociálny podnik je sociálne zodpovedná ekonomická spoločnosť s výraznými sociálnymi cieľmi. Jeho špecifickou črtou je reinvestovanie zisku opätovne do vlastnej podnikateľskej činnosti v záujme rozvoja miestnej komunity. Cieľovou skupinou pre sociálny podnik (SP) sú dlhodobo nezamestnané osoby, osoby s prostredia marginalizovaných skupín obyvateľstva a osoby aktívne v oblasti ochrany životného prostredia. SP plní nasledovné funkcie:

- prechodné zamestnanie pre osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- vytváranie trvalých pracovných miest so samofinancovaním,
- pracovná integrácia prostredníctvom priebežnej dotácie z verejných zdrojov,
- socializácia nezamestnaných na základe produktívnej činnosti.

Do cieľovej skupiny znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie zaradíme predovšetkým:

- Osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia všeobecne.
- Príslušníci marginalizovaných rómskych komunít vo veku nad 15 rokov – nezapojených štúdiá alebo na trhu práce, osoby z MRK s neukončeným základným alebo stredoškolským vzdelaním.
- Zdravotne postihnutí.
- Osoby v ťažkej sociálnej situácii (živitelia neúplných rodín, matky samoživiteľky, osoby po výkone trestu, drogovovo závislí,).
- Bývalí chovanci detských domovov vstupujúci do samostatného pracovného života.

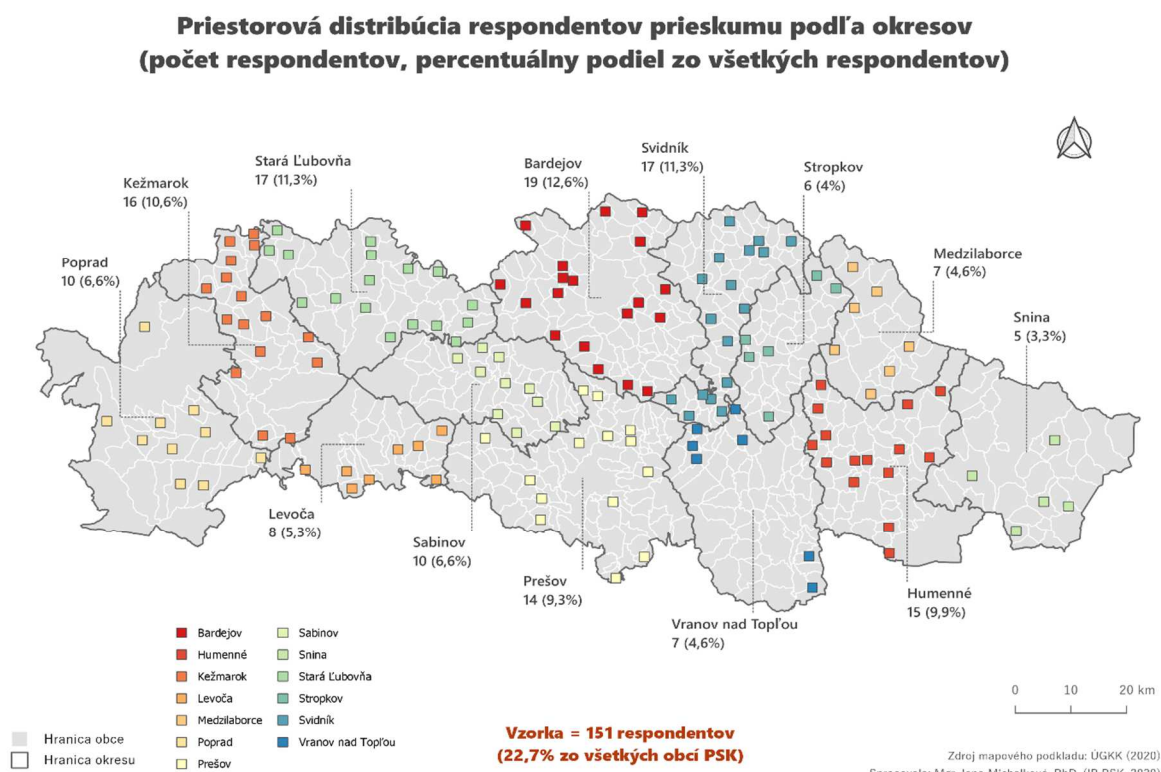
Najpočetnejšou cieľovou skupinou sú príslušníci MRK, ktorí predstavujú výraznú zložku populácie kraja. Prítomnosť ostatných cieľových skupín má lokálny charakter, ide o malé skupiny obyvateľstva resp. riešenie ich životnej situácie má skôr charakter individuálnej sociálnej práce. Vzhľadom k regionálnej pôsobnosti PSK a efektívnemu využitiu existujúcich finančných zdrojov sa zameriame na sociálneho podnikania pre oblasť zamestnávania príslušníkov MRK (predovšetkým dlhodobo nezamestnaných). Problematika zapojenia príslušníkov MRK na trh práce má regionálny a celoštátny dosah nielen na trh práce ale aj na kvalitu života v jednotlivých regiónoch PSK (vzdelávacia, sociálna, kultúrna, zdravotnícka

a dopravná infraštruktúra, kvalita verejnej správy a kvalita ľudských zdrojov). Riešenie zapojenia ostatných cieľových skupín na trh práce prostredníctvom sociálnych podnikov má doteraz lokálny charakter. PSK môže v tejto oblasti pôsobiť prostredníctvom svojich stredných škôl, sociálnych aktivít a prostredníctvom grantových schém na podporu lokálnych aktivít na trhu práce).

2. Dotazníkový prieskum „Konceptia rozvoja sociálnej ekonomiky v Prešovskom samosprávnom kraji“.

Inštitút rozvoja realizoval v priebehu mesiaca február 2020 dotazníkový prieskum „Konceptia rozvoja sociálnej ekonomiky v Prešovskom samosprávnom kraji“. V rámci dotazníkového prieskumu boli elektronicky oslovené všetky obecné/mestské samosprávy na území PSK s aktívnou emailovou adresou, čo predstavovalo celkovo 652 potenciálnych respondentov. Týmto spôsobom sa z oslovených samospráv na prieskume v období od 4.2.2020 do 17.2.2020 zúčastnilo celkovo 151 samospráv/respondentov, čo predstavuje 22,7% zo všetkých 665 obcí na území PSK. Priestorovú distribúciu respondentov prieskumu podľa počtu respondentov v jednotlivých okresoch znázorňuje nižšie uvedená mapa.

Obr. 1: Obce – rozmiestnenie respondentov dotazníkového prieskumu Inštitútu rozvoja Odboru strategického rozvoja a projektového riadenia, február 2020

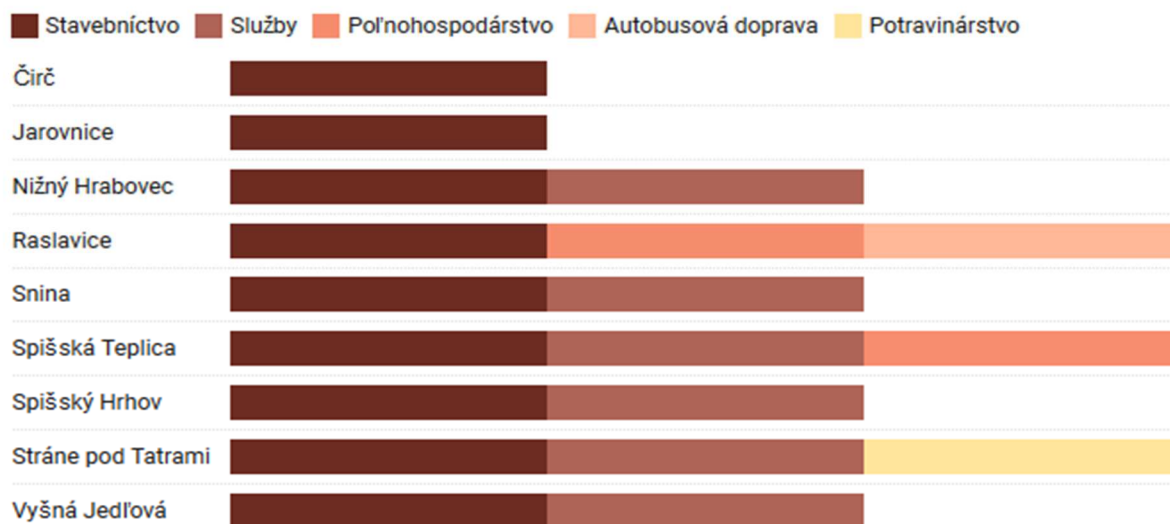
Zdroj: Dotazníkový prieskum Inštitútu rozvoja Odboru strategického rozvoja a projektového riadenia, február 2020

Chceme upriamiť pozornosť na vyhodnotenie vybraných odpovedí na otázky prieskumu, ktoré dokresľujú súčasný stav sociálnej ekonomiky na území kraja.

V čase prieskumu bolo na území kraja 9 registrovaných sociálnych podnikov. Všetkých 9 registrovaných sociálnych podnikov v prieskume sa zaoberá **stavebníctvom** (Obr. č. 2).

Druhou najčastejšie uvádzanou činnosťou týchto podnikov boli **služby**, ktorými sa zaoberajú podniky v obciach Nižný Hrabovec, Spišská Teplica, Spišský Hrhov, Stráne pod Tatrami, Vyšná Jedľová a v meste Snina. Poľnohospodársku činnosť zasa nachádzame v podnikoch v Raslaviciach a Spišskej Teplici, potravinárstvo v obci Stráne pod Tatrami. Autobusovú dopravu prevádzkuje podnik v Raslaviciach. Existujúce sociálne podniky v PSK majú výrazne lokálny charakter vo väzbe na miestne podmienky.

Obr. č. 2: Prevažujúce činnosti registrovaných sociálnych podnikov v PSK

Zdroj: Dotazníkový prieskum Inštitútu rozvoja Odboru strategického rozvoja a projektového riadenia, február 2020

Pri otázke „Ako si predstavujete formu pomoci zo strany Prešovského samosprávneho kraja (ak je potrebná)?“ až 5 zo 9 RSP z prieskumu uvádza **finančnú pomoc**. Obecné samosprávy v Čirči, Nižnom Hrabovci, Raslaviciach, Spišskej Teplici a v Stráňach pod Tatrami by zo strany PSK privítali finančnú dotáciu najmä na technické vybavenie RSP. Samosprávy v Jarovniciach, Raslaviciach a vo Vyšnej Jedľovej taktiež upozorňujú na potrebu lepšej propagácie podnikov a ich služieb, vrátane pomoci pri hľadaní zákaziek. Mesto Snina nezabúda ani na význam sieťovania subjektov sociálnej ekonomiky pre lepšiu synergiu a zdieľanie poznatkov, a taktiež v prípade výziev PSK na prioritizovanie aktivít uskutočňovaných sociálnym podnikom. Len RSP v obci Spišský Hrhov uviedol, že pomoc zo strany PSK nie je potrebná.

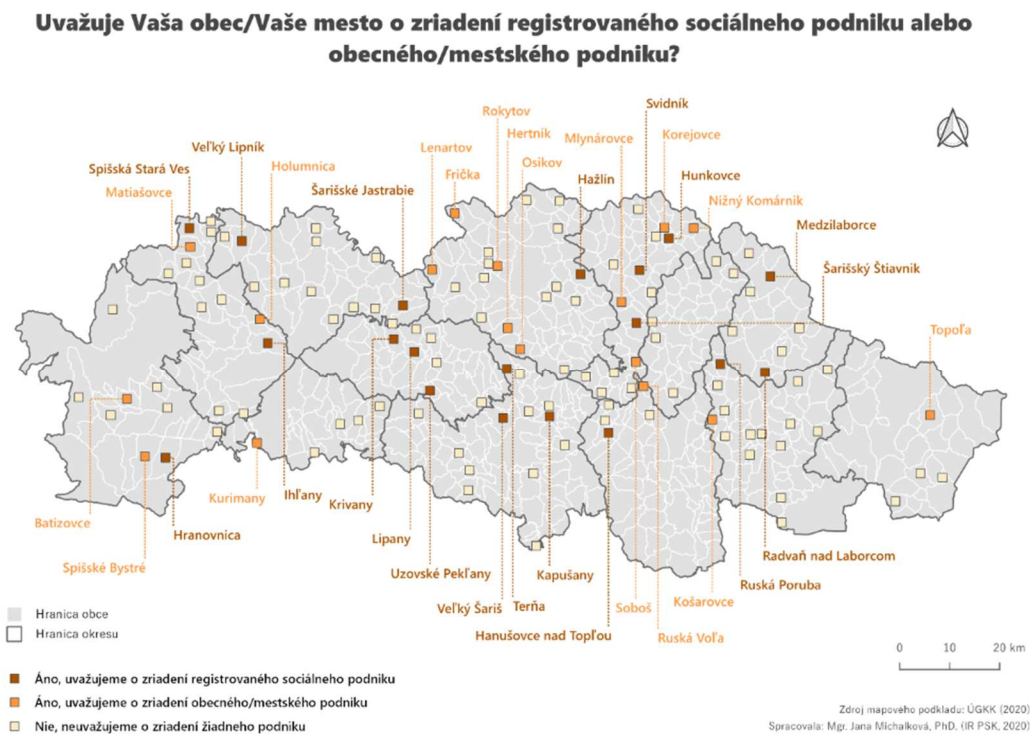
Jednotlivé sociálne iniciatívy a podniky cítia potrebu výmeny skúseností, pomoci pri začatí podnikania a udržaní pracovných miest, poradenstva pri príprave, tvorbe a realizácii rozvojových projektov, podpory získavaní nových podnikateľských príležitostí, administratívnu podporu a podporu riadenia ľudských zdrojov. V tejto oblasti vidíme silnú úlohu regionálnej samosprávy.

Zo vzorky 151 respondentov nášho prieskumu až 85,4% (129 samospráv) uviedlo, že v ich meste/obci nie je aktuálne zriadený ani registrovaný sociálny podnik ani žiadny obecný/mestský podnik. Pri týchto respondentoch sme sa preto pokúšali zistiť možný záujem o danú problematiku.

Pri otázke, či „Uvažuje Vaša obec/Vaše mesto o zriadení registrovaného sociálneho podniku alebo obecného/mestského podniku?“, až 72,1% samospráv uviedlo, že aktuálne neuvažuje o zriadení žiadneho (obr. č. 3). Nad zriadením RSP uvažuje 19 samospráv (14,7%), z toho 6 miest (Spišská Stará Ves, Lipany, Veľký Šariš, Hanušovce nad Topľou, Svidník

a Medzilaborce). Záujem zriadiť *obecného/mestského podniku* sme zaznamenali u 17 respondentov (13,2%).

Obr. č.3 Záujem o zriadenie registrovaného sociálneho podniku

Zdroj: Dotazníkový prieskum Inštitútu rozvoja Odboru strategického rozvoja a projektového riadenia, február 2020

V 129 samosprávach z nášho prieskumu (85,4%) nie je aktuálne zriadený ani RSP, ani žiadny OMP. Až **93 z týchto samospráv** (72%) zároveň uvádza, že aktuálne nemá záujem v obci/meste zriadiť žiadnu z uvedených foriem podnikov. Najčastejšie uvádzané dôvody nezáujmu prehľadne znázorňuje stromová mapa (Obr. č. 4). Takmer 30% samospráv neuvažuje o založení RSP či OMP z dôvodu **nízkeho počtu obyvateľov v obci**. Viacerí zástupcovia ďalej práve v súvislosti s veľkostnou kategóriou obce uvádzajú, že im rovnako v obci **chýba pracovná sila** (16%) alebo nemajú **dostatok finančných prostriedkov** na zriadenie či prevádzku takýchto podnikov (12,6%). Takmer 11% samospráv upozorňuje na **chýbajúcu infraštruktúru** v obci, najmä na nedostatok voľných priestorov či pozemkov. Ďalšími dôvodmi, pre ktoré samosprávy z prieskumu nemajú záujem zriadiť RSP či OMP, sú aj **nízka miera nezamestnanosti** (7,6% odpovedí), samotný **nezáujem obyvateľov** (5%) či **starnúce obyvateľstvo v obciach** (3,4%).

Vytvorenie klastra sociálnej ekonomiky môže pomôcť obciam v konkrétnych prípadoch prekonať existujúce bariéry.

Obr. č. 4 Dôvody nezáujmu samospráv z prieskumu zriadiť registrovaný sociálny podnik alebo obecný/mestský podnik

Zdroj: Dotazníkový prieskum Inštitútu rozvoja Odboru strategického rozvoja a projektového riadenia, február 2020

3. Koncepcia a vízia činnosti

Existujú oblasti v ktorých môže PSK podporiť sociálnu ekonomiku a činnosť sociálnych podnikov **na miestnej úrovni** a to:

- Výhodným prenájmom nevyužívaného majetku PSK (budov a pozemkov) pre potreby činnosti sociálnych podnikov na miestnej úrovni.
- Vytvorením grantového systému na podporu vzniku a činnosti sociálnych podnikov (na základe analýzy ich potrieb).
- Prípravou a realizáciou projektov za účasti PSK na podporu sociálneho podnikania, podporených zo zdrojov EÚ alebo štátnych zdrojov na regionálnej úrovni.
- Zapojením stredných odborných škôl do vzniku a činnosti sociálnych podnikov.
- Informačnou podporou pre sociálne podniky o grantových zdrojoch zo strany PSK.
- Vstupom PSK ako zakladateľa do sociálnych podnikov, v prípade osobitného záujmu.
- Vytvorením združenia (klastra) sociálnych podnikov na území PSK s cieľom zabezpečenia:
 - Informovanosti sociálnych podnikov o grantových zdrojoch,
 - Vzdelávaním zamestnancov a riadiacich pracovníkov,
 - Vzájomnej informovanosti,
 - Vyhľadávania podnikateľských príležitostí a vzájomnej spolupráce,
 - Spoločnej realizácie projektov a využívanie systému spoločných služieb.

Navrhujeme založenie združenia v právnej forme združenie právnických osôb so zakladajúcim členom PSK, ktoré bude otvorené pre ďalších členov z radov obcí, podnikateľov a ďalších sociálno-ekonomických partnerov. Združenie bude nositeľom a iniciátorom nasledovných aktivít:

- Poskytovanie spoločných služieb pre podniky sociálneho charakteru (členov) – oblasť účtovníckych a ekonomických služieb, marketingu
- Príprava a realizácia projektov pre potreby členov, tvorba projektov na financovanie podnikateľských aktivít.
- Získavanie nových členov.

- Sledovanie legislatívy a grantových možností
- Vytvorenie stratégie rozvoja sociálnej ekonomiky na roky 2021 – 2030 (v kontexte podpory v rámci programového obdobia 2021 – 2027)
- Partner na regionálnej úrovni pre ministerstvo a ústrednú alebo regionálnu štátnu správu.
- Spolupráca so školami, cirkvami a neziskovými organizáciami – komplexný prístup ku riešeniu zamestnanosti sociálne znevýhodnených skupín v jednotlivých lokalitách.
- Súčinnosť pri transformácii stredného odborného školstva pre potreby žiakov zo sociálne vylúčených komunit.
- Vzdelávaním zamestnancov a riadiacich pracovníkov.
- Vyhľadávania podnikateľských príležitostí a vzájomnej spolupráce,
- Podpora pilotných aktivít v oblasti zamestnanosti príslušníkov MRK.
- Vzdelávacie aktivity.
- Konferencie a semináre.
- Poradenská činnosť.

PSK bude každoročne poskytovať dotáciu na činnosť klastra na základe rozhodnutia Zastupiteľstva PSK a následne rozhodnutia orgánov klastra. Financovanie činnosti bude viaczdrojové, postavené na príjmoch z vlastnej činnosti, grantových zdrojov a dotácie zo strany PSK.

4. Sumarizácia

Podpora sociálneho podnikania a činnosti sociálnych podnikov na miestnej alebo regionálnej úrovni je reálnou možnosťou ako riešiť disparity na trhu práce v PSK a vytvárať pracovné miesta pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

Uvedené aktivity navrhujeme realizovať v úzkej spolupráci Úradu PSK, Integrovanou sieťou regionálnych rozvojových centier PSK (IS RRC PSK), miestnou samosprávou, sociálnymi podnikmi, cirkvami a tretím sektorom.

Príloha:

Výstupy dotazníkového prieskumu: „Konceptia rozvoja sociálnej ekonomiky (vyhodnotenie prieskumu)“